

Cíle:

Naplnit očekávané výstupy vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět ve všech pěti tematických okruzích RVP: Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás, Rozmanitost přírody, Lidé a čas, Člověk a jeho zdraví.

Charakteristické rysy pracovní učebnice:

Je rozdělena do deseti kapitol (jedna kapitola je určena na 1 měsíc). Každý tematický okruh z RVP je rozpracován do dvou kapitol.

Učebnice důsledně respektuje požadavky RVP - tedy naplňovat očekávané výstupy na konci 1. vzdělávacího období - podložené učivem, utvářet a rozvíjet u žáků klíčové kompetence. Vhodně integruje některé okruhy průřezových témat.

Veškerá témata jsou systematicky propojena s poznáváním místa a okolí, kde žáci žijí. Během celého roku žáci vytváří průvodce svým bydlištěm a okolím, případně místem, kam chodí do školy, mapují jednotlivé oblasti života v obci a získávají kladný vztah k domovu. Učebnice nabízí texty a úkoly, na nichž se žáci učí číst s porozuměním, učí se učit, pozorovat a pojmenovávat věci i jevy, samostatně přemýšlet, řešit problémy, utvářet si a obhajovat vlastní názor, vyslechnout názory druhých. Vede žáka k aktivnímu učení a k rozvoji dovedností potřebných pro praktický život.

K učebnici patří **Metodický průvodce pro učitele**, kde jsou mj. důkladně objasněny aktivizační metody výuky vhodné do hodin prvouky.

Hlavní náplní metodiky je podrobné rozpracování každé kapitoly s dalšími náměty a úkoly, včetně úkolů sloužících k hodnocení.

Ke každé kapitole jsou také rozepsány očekávané výstupy a pojmy, ke kterým obsah kapitoly směřuje. Očekávané výstupy vycházejí z výstupů RVP, jsou konkrétnější, zaměřeny na žáky 3. ročníku. Kompletní obsah učebnice směřuje k těmto očekávaným výstupům. Učebnice Prvouky tvoří jeden celek s cvičebnicí Český jazyk a komunikace pro 3. ročník, která obsahuje stejné tematické okruhy.

Podle RVP patří výchovné a vzdělávací strategie do kapitoly Charakteristika vyučovacího předmětu. Jsou to zásadní postupy, které povedou k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí. Jedná se o společné postupy, metody a formy práce, o aktivity a projekty uplatňované všemi učiteli vyučovacích předmětů vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. Vychází z výchovných a vzdělávacích strategií na úrovni školy, které jsou ve školním vzdělávacím programu formulovány v kapitole Charakteristika ŠVP.

Kompetence k učení

Učitel věnuje maximální pozornost čtení s porozuměním - učí žáky pracovat s odborným textem, s různými informačními zdroji - mapy, plánky, kroniky, atlasy, klíče, encyklopedie, www stránky.

Učitel zadává úkoly, při kterých žáci vyhledávají informace z různých zdrojů (aktuality, výpisky, myšlenkové mapy), učí se chápat význam slov a současně si ověřují správnost řešení.

Učitel zjišťuje, jaké studijní styly žáci ve třídě upřednostňují a uzpůsobuje jim výuku. Snaží se zapojit všechny smysly žáků využitím modelů, názorných pomůcek, obrazů, schémat apod.

Učitel zařazuje do výuky exkurze, vycházky a pozorování v přírodě, aby mohli získané znalosti propojit se životem, ověřit v praxi.

Kompetence k řešení problémů

Učitel zařazuje metody, při kterých žáci sami objevují, řeší, vyslovují závěry - problémové úkoly, křížovky, kvízy, čtyřsměrky, hádanky, experimenty.

Učitel zadává dlouhodobé úkoly, při nichž musí žáci své činnosti organizovat, plánovat, volit různá řešení a postupy, překonávat různé obtíže (projekty).

Kompetence komunikativní

Učitel navozuje atmosféru bezpečné a přátelské komunikace.

Učitel žáky vybízí, aby kladli k tématu otázky, které je zajímají, aby o problému diskutovali.

HODNOCENÍ A SEBEHODNOCENÍ ŽÁKŮ

Učitel vytváří příležitosti pro vzájemnou komunikaci žáků (metoda diskuse, rozhovoru, prodiskutování problémů) i pro komunikaci s dospělými ve škole, s lidmi na úřadech a v jiných institucích.

Učitel umožňuje žákům ústně prezentovat výsledky práce skupiny i jednotlivců, obhájit vlastní názor a přijmout názory ostatních.

Kompetence sociální a personální

Učitel zadává úkoly, při kterých žáci spolupracují, vzájemně si pomáhají, podporují se, povzbuzují a hodnotí (úkoly pro dvojice, skupinová práce, kooperativní výuka, expertní skupiny).

Učitel na příkladu modelových situací učí žáky předcházet a řešit problematiku šikany, nevhodných skupinových projevů a negativního chování.

Kompetence občanská

Učitel při výuce vede žáky k pochopení historie místa, kde žijí a k utváření kladných postojů k domovu, vlasti, k národní hrdosti (besedy, četba, výstavy, exkurze, vycházky).

Učitel zařazuje do života třídy a školy ekologické aktivity (péče o stromy, třídění odpadů, udržování okolí školy aj.).

Učitel učí žáky dodržovat pravidla bezpečného pohybu v silničním provozu, předcházet různým nebezpečím (v lese, u vody), poskytnout 1. pomoc, chránit si své zdraví a bezpečně se chovat za mimořádných situací.

Učitel vede žáky k prozkoumávání názorů lišících se od jejich vlastních, seznamuje žáky s lidmi různé barvy pleti, různých názorů a snaží se budovat u dětí multikulturní postoje (besedy se zajímavými osobnostmi, s cizinci).

Kompetence pracovní

Učitel vede žáky ke správnému a bezpečnému užití materiálů, techniky, nástrojů a vybavení.

Učitel poskytuje žákům prostor k výrobě pomůcek, souborů přírodnin, sbírek, plánek, modelů, praktickým činnostem v přírodě, na pozemku, v koutku přírody apod.

Učitel vyžaduje dokončení započaté práce v dohodnuté kvalitě a stanoveném čase při dodržení bezpečnosti i pracovního postupu.

V prvouce můžeme využít různé **způsoby hodnocení**:

- klasifikaci,
- slovní hodnocení,
- kombinaci obou způsobů,
- další způsoby.

Klasifikací (známkou) hodnotíme různé testy, kvízy, opakovací křížovky aj. opakovací úkoly. Důležité je správně obodovat každou část úkolu (podle skutečné náročnosti). Na základě získaných bodů určíme procentuální úspěšnost a přiřadíme příslušnou známku.

Můžeme využít následující tabulku:

100 - 90% správně:	1
89 - 75% správně:	2
74 - 50% správně:	3
49 - 25% správně:	4
24 - 0% správně:	5

Charakteristika stupňů hodnocení (Z. Bělecký a kol.)

Zdeněk Bělecký uvádí podrobné **slovní vyjádření** všech pěti stupňů hodnocení pro různé úkoly a procentuální rozsah znalostí takto:

1 - Samostatný výkon bez chyb nebo jen s malými chybami, které neovlivnily celkový výsledek práce, originální, nápaditý přístup a řešení i s drobnými nedostatky. Rozsah znalostí 100 - 81%, kladení otázek k věci, dovednost vyučovat druhé, rozvíjení tématu, kritické posouzení, vytvoření originálu, vytvoření nové informační struktury, použití relevantních dat, hloubka sdělení, vysoká výpovědní hodnota výstupů, správnost použitých prostředků, řízení skupiny.

2 - Výkon s menšími chybami, je-li podstata věcně správná, nebo nápaditý přístup s menšími nepřesnostmi. Rozsah znalostí 80 - 61%, správná aplikace, uvedení hlavní myšlenky, většinou relevantní data, převaha vhodně použitých prostředků, dodržení tématu, věcná správnost výstupů, přínos pro skupinu.

3 - Dílčí výkon, správná řešení spíše převažují nad chybami. Rozsah znalostí 60 - 41%, vyjádření vlastními slovy, uvedení příkladu, vyhledání, přiřazení, neúplná data, nedokončené výstupy, formální nedostatky, podíl na práci skupiny.

4 - Neúplný, nedokončený výkon. Rozsah znalostí 40 - 21%, zopakování, označení, seřazení, převzetí, chybný pokus, nesrozumitelné výstupy, irelevantní prostředky, žádný přínos pro skupinu.

5 - Rozsah znalostí 20 - 0%, rezignace, lhostejnost, žádné výstupy, poškozování práce druhých.

Výše uvedená charakteristika stupňů hodnocení se vztahuje také k **hodnocení skupinové práce**, která je v prvé řadě využívána velmi často. Při skupinové práci sledujeme především tyto oblasti:

- správnost řešení úkolu,
- originalita a nápaditost,
- schopnost vyhledat a doplnit další - podstatné informace,
- podíl jednotlivců na práci skupiny (úroveň kooperace),
- kvalitu výstupů,
- časové hledisko (jestli skupina dodržela stanovený čas).

Dále se můžeme u skupinové práce zaměřit na úroveň slovní prezentace a schopnost skupiny objektivně zhodnotit svoji práci.

Některé aspekty (správnost, práce s informacemi) hodnotí učitel a jiné mohou hodnotit sami žáci (přínos jednotlivců pro skupinu, kvalita výstupů a prezentací).

Další způsoby hodnocení:

Dají se využít k reflexi nebo k zhodnocení zkušeností, pocitů či postojů žáků. Jedná se o okamžité hodnocení všemi žáky najednou, které lze realizovat pomocí:

- počtu zdvižených prstů,
- polohy těla (dřep - nejhorší, stoj na špičkách - nejlepší),
- úsměvu - zamračení,
- smajlíků, barevných kytíček, sluníček, mraků aj. obrázků
- na pomyslné přímce (ano, nevím, ne).

VZDĚLÁVACÍ OBSAH JEDNOTLIVÝCH KAPITOL, POZNÁMKY K ÚKOLŮM A DALŠÍ NÁMĚTY

I. MÍSTO, KDE ŽIJEME: Naše město, vesnice

Pojmy: obec, město, vesnice, název, znak, části obce, ulice, význačné budovy (radnice, škola, obchod, kostel, nemocnice), doprava v obci, plánec obce.

Očekávané výstupy (viz RVP):

Vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí.

Výstupy ŠVP:

Pracuje s dostupnými informačními zdroji * a čerpá z nich informace o své obci.

Snaží se zjistit, jak obec přišla ke svému jménu, znaku, co název a znak vyjadřuje.

Porozumí pojmům město a vesnice. Vysvětlí, co mají společného, čím se liší. Srovnává klady a zápory bydlení ve městě nebo na vesnici a dokládá je na konkrétních příkladech.

Různými způsoby vyjádří svůj vztah k místu, kde žije.

Pozná na obrázcích nejvýznamnější budovy ze své obce, pojmenuje je a řekne, k čemu slouží.

Učí se orientovat v jednoduchých mapkách a pláncích obce, vyhledá v nich zajímavá místa, budovy (svoje bydliště a školu).

Popíše podle plánu cestu na určité místo.

Uvědomuje si nebezpečí v nejbližším okolí, dodržuje dopravní předpisy určené pro chodce.

*** Informační zdroje, které můžete v hodinách prvouky využívat:**

Zlaté stránky, kronika obce, informační a propagační materiály informačních center, pohledy, knihy a pověsti o obci, mapy, plánky, průvodce, www stránky obce, besedy s pamětníky (kněz, členové

dobrovolných spolků), památníky a informační systém v obci, hřbitov - hroby významných osobností, pamětní desky na domech významných osobností.

Motivačně - evokační aktivity na úvod kapitoly:

V kruhu: Představ si místo, kde žiješ (svoje město, vesnici). Co se ti vybaví jako první? Co tady máš nejraději? Co ti nejvíc chybí, když jsi mimo domov?

Zamysli se nad tím, čeho si nejčastěji všimáš při cestě do školy, co se ti nejvíce líbí (případně nelíbí). Sděl to sousedce/ovi a ta/ten to sdělí ostatním.

Př.: Petr říkal, že každý den, když jde ze školy, si všimne, jak se mění dům naproti škole, kde natírají fasádu.

Dlouhodobý úkol - nafotit cyklus život stromu:

Vyberte si v blízkosti školy strom/y (ideální by byl strom ovocný, listnatý a jehličnatý). Každý měsíc jej detailně nafoťte. V průběhu jednoho roku zdokumentujte celoroční život stromu.

Cyklus možno využít koncem školního roku v tématu ROZMANITOST PŘÍRODY také ve 4. ročníku (pokud by se podařilo opatřit fotky i v měsíci červenci a srpnu). Zaměřte se na listy, pupeny, květy, plody a jejich vývoj. Vše popište (název stromu, lokalita, datum focení, aktuální počasí - měřit teplotu).

Cvičení 2, strana 3:

Pracovat s různými informačními zdroji (kronika, pověsti, staré obrázky apod.).

Zkoumat i ostatní znaky okolních měst a obcí (srovnávat je a podle obrázků předvídat, co mohou znaky znázorňovat).

Vytvořit vlastní moderní znak obce, kde žijeme.

Cvičení 3, strana 4:

Pracovat metodou SNĚHOVÁ KOULE: Po určitou dobu (5 - 7 mi-

nut) píše co nejkonkrétnější nápady na lístečky každý žák sám (např. *MĚSTO: velký hluk, náměstí, hustá doprava atd.*). Poté se spojí dvojice (trojice) a třídí napsaná slova. Může následovat ještě další spojení do čtveřic (pětic) a znovu třídít slova tak, aby se na lístečcích nic neopakovalo.

Vytvořené skupiny potom společně plní úkol 4 a).

Cvičení 4, strana 4:

V KRUHU: říkat, proč navštěvujeme město, co na vesnici není. Když bydlíme ve městě, můžeme říkat, proč navštívíme ještě větší město (např. Prahu), nebo, proč lidé z okolních vesnic jezdí k nám do města (využít vlastní zkušenosti).

Př.: První žák: Do města jedu do nemocnice. Druhý žák: Do města jedu do nemocnice a na bazén. Další: Do města jedu do nemocnice, na bazén a do divadla.

Cvičení 5: strana 5:

Pozorovat osoby na obrázcích - předvádět, jak se k sobě chovají lidé na vesnici, ve městě. Jak se zdraví (jestli se zdraví), co si asi povídají? Bezpečnost při setkání s cizími lidmi, na co si dát pozor.

Pracovat i s jinými obrázky (pohledy) měst a vesnic.

Cvičení 6, strana 6:

V KRUHU (nebo ve dvojicích): Proč lidé navštěvují vesnici? Proč já jezdím na vesnici (na chalupu, k babičce apod.)?

Jak se ozývá město? Jak vesnice? Poslechnout si se zavřenýma očima zvuky za oknem a prezentovat, co jsem si zapamatoval/a. Možná zopakovat na vycházce (např. v blízkosti rušné křižovatky, v parku, u lesa, na náměstí apod.)

Vyhodnocení: Jak na mě které zvuky působí? Co se mi líbí, co se mi nelíbí? Kde bych chtěl/a žít a proč (tam, kde je klid nebo ve větším ruchu)?

Kromě města a vesnic ještě oficiálně existuje pojem městys. Pokud žijete v takové obci, měli byste děti seznámit s tímto pojmem. Podrobnější informace najdete na internetu.

Cvičení 8, strana 6:

Tvoření vlastní definice je důležité pro pochopení pojmu. Motivujeme tím, že přistáli u nás Marťané, kteří vůbec nic nevědí. My máme za úkol jim vysvětlit (jednoduše a výstižně), co to je město, případně vesnice.

Zaměříme se na to, čím je město (vesnice) tvořeno/a (budovy, cesty, zeleň, lidé - počet). Možno zpracovat formou myšlenkové mapy.

Můžete propojit učivo prvouky s matematikou a se žáky vymýšlet různé příklady typu:

V roce 1600 žilo v obci Ostré 846 obyvatel. Za dvě stě let se obec rozrostla o 654 obyvatel. Po válce v roce 1950 se sem přistěhovalo 1238 lidí. Během následujících deseti let přibýlo 490 lidí. Dnes má Ostré okolo 4000 obyvatel. Kdy se stalo Ostré městem?

Žáci mohou pracovat s kalkulačkou, příklady vymýšlet nebo tvořit podle skutečných podkladů, jak byla v historii osidlována konkrétní obec, kde žijí (kde je škola).

Cvičení 9, strana 7:

Můžete žákům připravit a nakopírovat zjednodušený obrázek ulice, kde je škola, náves nebo náměstí (pouze cesty) a oni na vycházce zakreslují různé objekty: budovy (obytné, jiné), dopravní značky, zeleň a vodu aj. Každá skupina může zaznamenávat něco jiného). Odhadovat, odkrokovat vzdálenosti.

Ad b, c) DOPRAVNÍ VÝCHOVA: Jací mohou být chodci, řidiči, cyklisté, jaká nebezpečí nám kde hrozí a proč?

Možno spolupracovat s městskou policií, naučit se přecházet přechody za její asistence.

Dopravní značky je možno malovat, vyrábět z papíru a špejlí, imitovat různé situace v silničním provozu. Použít značky, autíčka, chodci = figurky např. z Lega.

Strana 10, 11: PRÁCE S PLÁNKEM OBCE

Při práci s plánkem upřednostňujeme „bádání přímo v terénu“, kde

konfrontujeme realitu s nákresem. Ve velkých městech vybereme jen část, kde máme školu. Dojíždějící žáci mohou hledat na plánu své obce části a ulice, kde bydlí.

Jednoduché plánky (náves, náměstí, ulice, kde je škola apod.) můžeme společně vytvářet - nejlépe ale začít trojrozměrnými plánky (karton, krabičky = budovy, provázky = cesty apod.).

Hlavním úkolem je umět „číst“ v plánu podle legendy a popisovat různé cesty - trénujeme ve dvojicích. Popis cest nacvičovat pomocí hádanek: *Vyrazíme od novinového stánku. Zahneme doprava. Jdeme podél potoka. Přejdeme lávku na protější břeh. Kam dojdeme? Ke koupališti.*

Nebo si zvolíme jeden start a cíl a hledáme nejkratší cestu, nejdelší, nejbezpečnější, takovou cestu, abychom mohli dát dopis na poštu, koupit si zmrzlinu a pod. Každá dvojice prezentuje jednu cestu.

Cvičení 12, strana 10:

Shromáždit obrázky význačných budov v naší obci (pohledy, fotky). Uspořádat výstavku.

Obrázky třídit do různých skupin (obytné domy, úřady, školy, obchody, památky aj.).

DALŠÍ ÚKOLY S OBRÁZKY:

KIMOVY HRY (který obrázek zmizel, přibyl, přemístil se, vyjmenovat obrázky, jak jdou za sebou atd.).

Žáci tvoří **HÁDANKY** (*Je to vysoká budova, má věž, na ní kříž...*) a ostatní hádají název budovy.

Hádanky **ANO - NE**, kdy se žáci ptají a ten, kdo zadává hádanku, může odpovídat pouze ANO nebo NE (*Je to vysoká budova? - Ano. Má věž? - Ano.*)

Přimíchat obrázky z jiných měst a hádat, které sem nepatří.

Seřadit obrázky tak, jak jsou budovy rozmístěny po cestě z náměstí ke škole apod.

Rozstříhat obrázky a skládat (vynechat některý díl a dokreslovat - porovnávat se skutečností).

Skupinky si vyberou obrázek a ztvární (scénkou, pantomimou) si-

tuaci, která se v budově odehrává (pošta, obchod, hrad aj.).
Řadit budovy podle stáří, velikosti, tvarů, potřebnosti. Vybrat historické budovy (schovat pro lekci 6). Vysvětlit pojem historické (starobylé) budovy.

Cvičení 13, strana 11:

ŘEŠENÍ: pokladna - prodavačka - obchod; lék - lékárna - lékárnice; kostel - kříž - kněz; radnice - radní - razítko.

Cvičení 14, strana 11:

Dopravní výchova - bezpečná cesta obcí.

Cvičení 17, strana 13:

MYŠLENKOVÁ MAPA - jde o souhrnný úkol, který můžeme také na základě splnění požadavků hodnotit.

Požadavky upřesněte podle aktuální situace ve vaší obci, případně určete, kolik konkrétních pojmů by mělo být minimálně u každého tematického okruhu (např. 10 obchodů, kam chodí nejčastěji nakupovat, 5 škol, 3 důležité úřady).

Použijte velký balicí papír. Vhodnější je nejdříve psát každý pojem na samostatný lístek a až na závěr je uspořádat na plochu papíru a nalepit spolu s obrázky.

Pozor na přehlednost (nadřazené pojmy psát větším písmem, zvýraznit barevně). Nadpis - nejvýraznější.

Myšlenkové mapy vyvěste ve třídě nebo na chodbě a žáci vybírají, která se jim líbí, která je přehledná, originálně zpracovaná apod.

Hodnocení myšlenkové mapy

a) hodnocení žáky:

Myšlenkové mapy vyvěste a žáci mohou vybrat, která práce se jim líbí, která je přehledná, originálně zpracovaná apod.

Děti se mohou také podílet na hodnocení ústní prezentace, kdy každý žák jednoduše představí svoji mapu - kterou obec nebo část obce zpracoval, jak se mu pracovalo, jak se práce povedla, co bylo nej-

obtížnější). Při hodnocení ústního projevu se zaměříme na srozumitelnost, hlasitost a obsah projevu.

b) hodnocení učitelem - učitel oboduje:

- všechny správné pojmy, informace, které odpovídají požadavkům,
- u písemného výstupu přehlednost, úpravu a grafickou stránku včetně obrázků (stanovit např. max. 5 bodů a za větší nedostatky odpovídající počet bodů strhnout.).

Všechny získané body sečíst a stanovit známku podle procentuální úspěšnosti.

OPAKOVACÍ CVIČENÍ: (M = město, V = vesnice)

Zakroužkovat písmeno pod M nebo pod V, jestli toho, jestli daný výrok charakterizuje město nebo vesnici.

	M	V
1. Mnoho domů, ulic, křižovatek.	B	R
2. Lidé se znají a zdraví se.	U	Y
3. Více dopravních prostředků.	D	K
4. Nemocnice a jiná zdravotnická zařízení.	L	S
5. Klid a větší spojení s přírodou.	A	I
6. Více pracovních příležitostí a obchodů.	Š	N
7. Lidé mají dvorky a zahrádky.	P	T
8. Náves a obecní úřad.	O	Ě

Tajenka: BYDLIŠTĚ.

Vysvětlit tajenku a vymýšlet další slova s podobnou stavbou, týkající se obce (rodiště, parkoviště, stanoviště, letiště, výstaviště, pracoviště aj.). Vysvětlovat jejich význam.

Úkol vyhodnotit podle tabulky v kapitole HODNOCENÍ.

PROBLÉMOVÝ ÚKOL NA ZÁVĚR KAPITOLY:

Co uděláš, když na ulici najdeš/ztratíš peněženku, klíče? Jaký je správný postup?

Možno pracovat ve skupinách - navrhnout řešení, vymyslet vlastní postup a ten potom konzultovat např. na místním úřadě, na městské policii.